

IAPS 1012

AUDIT FINANČNÍCH DERIVÁTŮ

(Tento pokyn je platný)

OBSAH

	Odstavce
Úvod.....	1
Finanční deriváty a aktivity s nimi spojené	27
Odpovědnost managementu a osob pověřených řízením	8-10
Odpovědnosti auditora	11-15
Znalost předmětu podnikání.....	16-20
Klíčová finanční rizika	21
Tvrzení, jimiž je třeba se zabývat.....	22
Posouzení rizik a vnitřní kontrola	23-64
Testy věcné správnosti.....	66-76
Testy věcné správnosti související s tvrzeními	77-89
Další úvahy o zajišťovacích aktivitách (hedgingu).....	90-91
Prohlášení vedení k auditu.....	92-93
Komunikace s managementem a osobami pověřenými řízení.....	94
Slovník pojmů	

Mezinárodní auditorský pokyn pro praxi IAPS 1005 „Zvláštnosti při auditu malých podniků“ je nutné chápat v kontextu Předmluvy k mezinárodním standardům pro řízení kvality, audit, prověrky a pro ostatní ověřovací a související služby, která stanoví pravidla a rozsah použití těchto pokynů.

IAPC schválil tento pokyn ke zveřejnění v březnu 2001.

Úvod

1. Úkolem tohoto pokynu je poskytnout auditorovi návod na přípravu a provedení auditu tvrzení obsažených v účetní závěrce týkajících se finančních derivátů. Tento pokyn se zaměřil na audit finančních derivátů držených konečnými uživateli včetně bank a ostatních subjektů finančního sektoru, pokud jsou tyto subjekty konečnými uživateli. Konečným uživatelem se rozumí účetní jednotka, jež uskutečňuje finanční transakci (ať už prostřednictvím organizovaného trhu či brokera) pro účely zajištění (hedgingu), řízení aktiv a závazků či za účelem spekulace. Mezi konečné uživatele patří zejména obchodní společnosti, vládní instituce, institucionální investoři a finanční instituce. Aktivita konečných uživatelů v oblasti finančních derivátů často souvisí s výrobou či zpracováním komodit. Otázky týkající se účetních systémů a vnitřních kontrol, jež vyvstávají v souvislosti s vydáváním či obchodováním finančních derivátů, se mohou lišit od otázek souvisejících s používáním derivátů. IAPS 1006 „Audit účetní závěrky bank“ poskytuje návod na audit bank a ostatních subjektů finančního sektoru, přičemž zahrnuje též návod na audit mezinárodních obchodních bank vydávajících či obchodujících deriváty.

Finanční deriváty a aktivity s nimi spojené

2. Finanční deriváty se stávají čím dál složitější, používají se stále častěji a požadavky účetnictví na vykazání reálné hodnoty a zveřejnění ostatních informací v účetní závěrce se zvyšují. Hodnota derivátů může kolísat. Výrazné a náhlé poklesy jejich hodnot mohou zvýšit riziko, že ztráty účetní jednotky, jež finanční deriváty používá, převýší hodnotu vykázanou v rozvaze (pokud je nějaká hodnota v rozvaze vykázána). Navíc management nemusí plně chápat rizika spojená s používáním finančních derivátů a to v důsledku jejich komplexnosti.
3. Mnohé účetní jednotky pomocí derivátů snížily rizika spojená se změnami měnových kurzů, úrokových sazeb, cen komodit, případně jiných rizik. Na druhou stranu samotný charakter finančních derivátů a aktivit s nimi spojených může vést v některých účetních jednotkách ke zvýšení podnikatelského rizika, což ve svém důsledku znamená zvýšení auditorského rizika, tj. nutnost řešení nových otázek auditorem.
4. Deriváty“ je obecný termín užívaný pro celou řadu rozdílných finančních nástrojů, jejichž hodnota „závisí“ nebo „je odvozena“ ze základní (podkladové) sazby či ceny, jako např. z úrokové míry, měnového kurzu, ceny akcie či komodity. Smlouvy o derivátech mohou být lineární a nelineární. Existují smlouvy, které zahrnují povinnost realizace peněžních toků v budoucnosti (lineární), a smlouvy, na základě kterých má jedna strana právo (ne povinnost) žádat od protistrany plnění (nelineární). Některé národní standardy finančního výkaznictví a Mezinárodní účetní standardy obsahují definici derivátů. Např. Mezinárodní účetní standard (IAS) 39 „Finanční nástroje: účtování a oceňování“ definuje derivát jako finanční nástroj:

- jehož hodnota se mění v závislosti na změně stanovené úrokové sazby, ceny cenného papíru, ceny komodity, měnového kurzu, indexu cen či sazeb, úvěrového ratingu, úvěrového indexu či jiné podobné proměnné (někdy označované jako „podkladový“ instrument),
- jež nevyžaduje žádné nebo jen minimální počáteční investice v porovnání s ostatními druhy smluv, které reagují obdobně na změnu tržních podmínek a
- k jehož vypořádání dochází v budoucnosti.

Jednotlivé národní systémy finančního výkaznictví a Mezinárodní účetní standardy stanovují rozdílné postupy účetního zachycení finančních derivátů.

5. Nejběžnějšími lineárními smlouvami jsou forwardové smlouvy (př. smlouvy na prodej/koupi cizí měny, forwardové smlouvy na úrokové sazby - FRA), smlouvy typu futures (př. futures na nákup komodity, jako je ropa či elektrická energie) a swapové smlouvy (swapy). Nejběžnějšími nelineárními smlouvami jsou opce, „caps“, „floors“ a swapce (swaption). Složitější deriváty v sobě kombinují charakteristiky obou skupin smluv.
6. Aktivity spojené s finančními deriváty se liší dle cíle, ke kterému jsou určeny, a to buď:
  - řídit současná či očekávaná rizika vyplývající z provozní činnosti a finanční pozice nebo
  - držet otevřenou či spekulativní pozici za účelem zisku z předpokládaných pohybů na trhu.

Některé účetní jednotky vstupují do obchodů s deriváty nejen v souvislosti s treasury aktivitami, ale také v souvislosti s výrobou či zpracováním komodit.

7. Zatímco všechny finanční nástroje jsou spojeny s jistými riziky, deriváty mají často specifické vlastnosti, jež tato rizika násobí, jako např.:
  - až do splatnosti transakce se nevyžadují žádné nebo jen minimální peněžní toky,
  - nedochází k úhradě nominální hodnoty nebo jiné fixní částky,
  - potenciální rizika a přínosy mohou být podstatně vyšší než současné výdaje.

Hodnota aktiva či závazku může převýšit hodnotu derivátu, jež je vykázána v účetní závěrce (pokud je tato hodnota vůbec vykázána), a to především v účetních jednotkách, jejichž pravidla finančního výkaznictví nepožadují, aby byly finanční deriváty v účetní závěrce vykazovány v reálné (tržní) hodnotě.

Odpovědnosti managementu a osob pověřených řízením

8. ISA 200 „Cíle a obecné principy auditu účetní závěrky“ stanovuje, že za sestavení a zobrazení účetní závěrky je zodpovědný management účetní jednotky. Během přípravy účetní závěrky management uvádí specifická tvrzení, jež se týkají finančních derivátů. K těmto tvrzením patří (v případě, že příslušné účetní standardy tak požadují) tvrzení, že všechny deriváty, které jsou vykázány v účetní závěrce, skutečně existují, že neexistují deriváty, jež by nebyly k rozvahovému dni v účetní závěrce vykázány, že deriváty

- uvedené v účetní závěrce byly řádně oceněny a zobrazeny a že všechny relevantní informace týkající se derivátů jsou v účetní závěrce obsaženy.
9. Osoby pověřené řízením účetní jednotky jsou prostřednictvím dohledu nad managementem odpovědný za:
- návrh a implementaci systému vnitřních kontrol souvisejících k:
    - monitorování rizik a finanční kontrola,
    - poskytnutí přiměřené jistoty, že účetní jednotka používá deriváty v souladu s příslušnými pravidly pro řízení rizik,
    - zajištění souladu s příslušnými zákony a předpisy.
  - integritu účetního systému a systému finančního výkaznictví účetní jednotky s cílem zabezpečit spolehlivost vykazování aktivit spojených s finančními deriváty.
10. Audit účetní závěrky nezabývá management ani osoby pověřené řízením jejich odpovědnosti.

Odpovědnosti auditora

11. ISA 200 stanovuje, že cílem auditu je umožnit, aby auditor mohl vyjádřit názor, zda je účetní závěrka ve všech významných ohledech v souladu s příslušnými pravidly pro finanční výkaznictví. Co se týče finančních derivátů, odpovědností auditora je (v rámci auditu účetní závěrky jako celku) posoudit, zda se tvrzení managementu týkající se derivátů promítly do účetní závěrky, jež byla sestavena ve všech významných ohledech v souladu s příslušnými pravidly pro finanční výkaznictví.
12. Auditor se postará o to, aby účetní jednotka pochopila, že účelem auditu je vyjádřit názor na účetní závěrku. Účelem auditu účetní závěrky není poskytnout jistotu, že řízení rizik účetní jednotky ve vztahu k transakcím s deriváty či související kontroly těchto aktivit jsou přiměřené. Aby nedošlo k nedorozuměním, auditor může s managementem prodiskutovat povahu a rozsah auditu transakcí s deriváty. ISA 210 „Podmínky auditních zakázek“ poskytuje návod, jak s účetní jednotkou podmínky zakázky dohodnout.

Potřeba specifických znalostí a vědomostí

13. ISA 200 vyžaduje, aby auditor postupoval v souladu s „Etickým kodexem pro účetní odborníky“ vydaným Mezinárodní federací účetních. Kromě jiného kodex požaduje od účetních odborníků, aby poskytovali své služby s náležitou odbornou způsobilostí a péčí. Kodex dále vyžaduje, aby si auditor udržoval odpovídající odborné znalosti a vědomosti, a tak mohl plnit své odpovědnosti s náležitou odbornou péčí.
14. Při řešení otázek týkajících se finančních derivátů bude auditor pravděpodobně potřebovat specifické znalosti a dovednosti, aby byl schopen naplánovat a provést audit v souladu s požadavky ISA 200. Speciální znalosti a dovednosti zahrnují pochopení:
- charakteristických znaků a rizik odvětví, ve kterém účetní jednotka působí,
  - finančních derivátů, které účetní jednotka používá a jejich vlastností,

- informačního systému účetní jednotky užívaného pro deriváty (včetně služeb poskytovaných servisní firmou); to může od auditora vyžadovat odborné znalosti a vědomosti z oblasti informačních technologií, neboť důležité informace mohou být přístupné či mohou být přenášeny, zpracovávány a uchovávány elektronicky,
  - metod oceňování derivátů, např. zda je reálná hodnota zjišťována na základě kótované tržní ceny či oceňovacího modelu,
  - požadavků na tvrzení ohledně derivátů obsažených v pravidlech finančního výkaznictví; díky komplexnosti derivátů se od auditora mohou vyžadovat specifické znalosti, aby byl schopen posoudit jejich ocenění, účetní zachycení i vykázání v souladu s pravidly pro finanční výkaznictví; např. jisté charakteristiky vložené ve smlouvách a dohodách mohou vyžadovat samostatné účtování a složité oceňovací struktury mohou zvýšit komplexnost předpokladů používaných při oceňování finančních nástrojů reálnou hodnotou; požadavky obsažené v pravidlech finančního výkaznictví se mohou lišit v závislosti na druhu derivátu, povaze transakce a typu účetní jednotky.
15. Členové auditorského týmu mohou disponovat vědomostmi a znalostmi potřebnými pro plánování a provedení auditu transakcí s deriváty. Případně se auditor může rozhodnout využít pomoci experta, jenž působí mimo firmu a jenž má potřebné znalosti a vědomosti, a to především v situacích, kdy se jedná o složité deriváty či jednoduché deriváty používané ve složitých transakcích. Pro pomoc experta se obvykle auditor rozhodne též v případě, že účetní jednotka s deriváty aktivně obchoduje či hodnota derivátů byla zjištěna pomocí složitých oceňovacích modelů. ISA 220 „Řízení kvality auditorské činnosti“ poskytuje návod jak kontrolovat jednotlivce, kteří vystupují jako členové auditorského týmu a asistují auditorovi při plánování a provedení auditu. ISA 620 „Využití práce experta“ poskytuje návod jak využít práce experta při získávání auditorské dokumentace.

Chápání předmětu podnikání

16. ISA 310 „Znalost podnikání“ vyžaduje od auditora (při auditu účetní závěrky) mít nebo získat dostatečnou úroveň znalostí o předmětu podnikání auditované společnosti, aby byl schopen identifikovat a chápat události, transakce a praktiky, které mohou mít dle auditora významný vliv na účetní závěrku, audit a auditorskou zprávu. Auditor použije uvedené znalosti např. při posuzování přirozených a kontrolních rizik a při stanovení charakteru, časového rozvrhu a rozsahu auditorských postupů.
17. Vzhledem k tomu, že aktivity související s deriváty zpravidla podporují podnikatelskou činnost účetní jednotky, skutečnosti ovlivňující její každodenní činnost budou mít také vliv na deriváty a aktivity s nimi spojené. Např. v případě, že ekonomická situace ovlivňuje cenu vstupního materiálu, účetní jednotka může uzavřít smlouvu typu futures a zajistit tak vyšší nákladů vynaložených na obstarání svých zásob. Podobně mohou mít aktivity v oblasti derivátů významný vliv na provoz a životaschopnost účetní jednotky.

Všeobecné ekonomické faktory

18. Všeobecné ekonomické faktory mají zpravidla vliv na povahu a rozsah aktivit účetní jednotky v oblasti derivátů. Např. v případě, že je pravděpodobné, že porostou úrokové sazby, účetní jednotka se může pokusit zafixovat efektivní úrokovou sazbu svých úvěrů úročených pohyblivou úrokovou mírou pomocí úrokových swapů, forwardových smluv či opcí typu „caps“. Významné všeobecné ekonomické faktory jsou následující:
- všeobecná úroveň ekonomické aktivity,
  - úrokové sazby (včetně jejich struktury dle splatnosti) a možnosti financování,
  - inflace a revalvace měny,
  - devizové kurzy a jejich kontrola,
  - podmínky na příslušném trhu s deriváty včetně likvidity nebo nestability (volatility) těchto trhů.

Průmyslové odvětví

19. Ekonomická situace v odvětví, ve kterém účetní jednotka podniká, také ovlivňuje aktivity v oblasti derivátů účetní jednotky. Jestliže se jedná o sezónní či cyklické odvětví, je přirozeně mnohem složitější předvídat budoucí úrokové sazby, kurzy cizích měn či likviditu. I vysoké míry růstu či poklesu v rámci odvětví stěžují odhad toho, jak se aktivity účetní jednotky budou všeobecně vyvíjet, tzn. i v oblasti derivátů. Ekonomické podmínky daného odvětví, jež mohou aktivity v oblasti derivátů účetní jednotky ovlivnit, zahrnují:
- cenové riziko v odvětví,
  - trh a konkurence,
  - cyklické či sezónní odvětví,
  - expanze či útlum odvětví,
  - nepříznivé podmínky (př. pokles poptávky, nadbytečná kapacita, významná cenová konkurence),
  - transakce s cizími měnami, transakční a ekonomická angažovanost.

Účetní jednotka

20. Aby byl auditor schopen dostatečně pochopit aktivity v oblasti derivátů účetní jednotky a identifikovat a chápat události, transakce a praktiky, jež mohou mít dle jeho názoru významný vliv na účetní závěrku, audit a auditorskou zprávu, musí auditor posoudit následující:
- *Znalosti a zkušenosti managementu a osob pověřených řízením.* Aktivity v oblasti derivátů mohou být složité a obvykle pouze několik pracovníků účetní jednotky jim plně rozumí. Management účetní jednotky, která uzavřela jen několik derivátových smluv, může mít málo zkušeností navzdory tomu, že se jedná o relativně jednoduché transakce. Navíc složitost některých smluv či dohod může způsobit, že účetní jednotka neúmyslně vstoupí do derivátové transakce. Využití významného množství derivátů, a to zejména jejich složitých forem, bez příslušných odborných znalostí vede ke zvýšení přirozeného rizika v účetní jednotce. To může přivést auditora k otázce, zda existují adekvátní

manažerské kontroly, a ovlivnit posuzování rizik a povahy, rozsahu a časového harmonogramu potřebných auditorských testů.

- *Dostupnost včasných a spolehlivých informací pro management.* Kontrolní riziko spojené s derivátovými aktivitami se může zvýšit při větší decentralizaci těchto aktivit. To platí zejména v případech, kdy má účetní jednotka své provozovny na různých místech či dokonce i v různých zemích. Aktivity v oblasti derivátů mohou fungovat jak na centralizované, tak decentralizované bázi. Aktivity v oblasti derivátů a příslušná rozhodnutí závisejí ve značné míře na toku přesných, spolehlivých a včasných informací managementu. Sbíráni potřebných informací se stává obtížnějším s rostoucím počtem lokalit a činností, do nichž je účetní jednotka zapojena.

- *Účel používání derivátů.* Aktivity v oblasti derivátů se liší podle toho, za jakým účelem byly primárně sjednány, tzn. buď za účelem snížení či eliminace rizik (zajištění = hedging), nebo za účelem maximalizace zisků (spekulativní využití). Ve všem ostatním jsou stejné; riziko se zvyšuje s rostoucím důrazem na maximalizaci zisku z aktivity v oblasti derivátů. Auditor získá informace k tomu, aby pochopil strategii účetní jednotky v oblasti aktivit v oblasti derivátů, a identifikuje, k jakému účelu byly deriváty účetní jednotky sjednány (hedging x spekulace).

Klíčová finanční rizika

21. Auditor získává informace k pochopení základních typů finančních rizik souvisejících s deriváty, kterým účetní jednotka může být vystavena. K takovým finančním rizikům patří:

(a) *Tržní riziko*, které zpravidla souvisí s ekonomickými ztrátami způsobenými nepříznivými změnami v reálné hodnotě derivátů. Související rizika jsou následující:

- Cenové riziko, jež souvisí se změnami cen v důsledku změn úrokových sazeb, devizových kurzů a ostatních faktorů vyplývajících z volatility podkladových sazeb, indexů či cen. Cenové riziko zahrnuje úrokové riziko a měnové riziko.
- Riziko likvidity souvisí se změnami ve schopnosti prodat či ukončit finanční derivát. Aktivity v oblasti derivátů nesou i další riziko, a to že nedostatek dostupných kontraktů a protistran může způsobit problémy při předčasném ukončení derivátových transakcí či při uzavírání uzavírání opačné pozice (off setting). Např. riziko likvidity se může zvýšit v případě, že účetní jednotka bude mít problémy získat požadovaný cenný papír či jinou komoditu, jestliže derivát vyžaduje fyzické dodání podkladového nástroje.

Účetní jednotka může utrpět ekonomické ztráty i v případě, že uzavře nevhodný obchod na základě informací, které získala použitím nesprávných oceňovacích modelů.

Deriváty sjednané za účelem zajištění nesou dodatečné riziko, jež se také označuje jako bazické riziko. Báze představuje rozdíl mezi cenou zajištěné položky a cenou příslušného zajišťovacího nástroje. Basicke riziko je riziko vyplývající ze změny báze po dobu trvání smlouvy, tzn. korelace cen mezi zajištěnou položkou a zajišťovacím nástrojem nebude

ideální. Např. základní riziko může být ovlivněno nedostatečnou likviditou jak zajištěné položky, tak zajišťovacího nástroje.

(b) *Úvěrové riziko* souvisí s rizikem, že zákazník či protistrana nevyrovná svůj závazek v plné výši, a to jak v termínu splatnosti, tak později. U některých derivátů jsou tržní ceny nestálé, což znamená, že vystavení se úvěrovému riziku je také nestálé. Obecně platí, že derivát představuje úvěrovou angažovanost pouze v případě, že má z pohledu účetní jednotky aktivní, tzn. kladnou tržní hodnotu. Tato hodnota představuje závazek protistrany, a proto existuje riziko ztráty ekonomického užítku v případě, že protistrana svůj závazek nesplní. Tržní cena derivátu se může rychle měnit od pozitivní po negativní. Možnost rychlých změn cen, která může být ještě znásobena strukturou jistých derivátů, též ovlivňuje angažovanost vůči úvěrovému riziku. Např. vysoce spekulativní deriváty a deriváty s dlouhými splatnostmi mohou vést k rychlému nárůstu úvěrového rizika po uzavření derivátové transakce.

Množství derivátů se obchoduje na základě jednotných pravidel prostřednictvím organizované burzy derivátů (deriváty obchodované na burze). Organizovaná burza derivátů eliminuje individuální riziko protistrany a nahrazuje ho clearingovou organizací jako stranou zabezpečující vypořádání. Za normálních okolností účastníci burzy vyrovnávají změny v hodnotě svých pozic denně, což dále snižuje úvěrové riziko. Dalším způsobem snižování úvěrového rizika je požádat protistranu o poskytnutí záruky či přidělit úvěrový limit každému účastníkovi transakce na základě jeho úvěrového ratingu.

(c) *Riziko vypořádání* představuje riziko, že jedna část transakce bude vypořádána bez získání protihodnoty od zákazníka či protistrany. Jedním ze způsobů jak snížit riziko nevypořádání je uzavřít všeobecnou dohodu o zápočtu (master netting agreement), která při vypořádání umožňuje stranám vzájemně si započítat příslušné pohledávky a závazky.

(d) *Riziko platební neschopnosti* představuje riziko, že účetní jednotka nebude mít dostatek finančních prostředků na splnění svých peněžních závazků při jejich splatnosti. Např. nepříznivé pohyby cen u smluv typu futures mohou vést k požadavkům na navýšení marží (margin call), k jejichž splnění nebude mít účetní jednotka likvidní prostředky.

(e) *Právní riziko* souvisí se ztrátami vyplývajícími z právních či regulatorních opatření, která ruší platnost či znemožňují plnění ze strany konečného uživatele či protistrany stanovené v příslušné smlouvě či dohodě o zápočtu. Např. právní riziko může vzniknout z nedostatečné dokumentace pro uzavření smlouvy, nemožnosti využít dohody o zápočtu v případě konkurzu či v důsledku nepříznivých změn v daňové legislativě či předpisech zakazujících účetní jednotce investovat do určitých druhů derivátových transakcí.

Ačkoliv existují i další klasifikace rizik, obvykle jsou to kombinace výše uvedených základních rizik. Existuje také riziko související s komoditami. Riziko spočívá v tom, že kvalita komodity nemusí splnit očekávání.

Tvrzení, jimiž je třeba se zabývat

22. Tvrzení v účetní závěrce jsou tvrzení, která poskytuje management účetní jednotky, ať už explicitně či jinak, v účetní závěrce sestavené v souladu s příslušnými pravidly finančního výkaznictví. Lze je kategorizovat následovně:
- *Existence*: aktiva a pasiva existují k určitému datu; např. deriváty vykázané v účetní závěrce (formou ocenění či v příloze účetní závěrky) existují k rozvahovému dni.
  - *Práva a povinnosti*: aktiva a pasiva patří k určitému datu účetní jednotce; např. účetní jednotka má práva a povinnosti vyplývající z derivátů vykázaných v účetní závěrce.
  - *Výskyt*: transakce či událost, která se uskutečnila či nastala během daného období a týká se účetní jednotky; např. transakce, která se uskutečnila v průběhu účetního období a znamenala vznik derivátu.
  - *Úplnost*: neexistují žádná aktiva, pasiva, transakce, události či jiné položky, jež by nebyly vykázané v účetní závěrce; např. všechny deriváty účetní jednotky jsou vykázané v účetní závěrce prostřednictvím ocenění nebo informacemi v příloze účetní závěrky.
  - *Ocenění*: aktivum či pasivum je vykázáno v odpovídající účetní hodnotě; např. hodnoty derivátů vykázané v účetní závěrce jako sumy či popisem byly stanoveny v souladu s příslušnými pravidly finančního výkaznictví.
  - *Zobrazení*: transakce či událost je vykázána v účetní závěrce ve správné výši a výnosy / náklady jsou zaúčtovány ve správném období; např. hodnoty související s deriváty vykázanými v účetní závěrce se stanovily v souladu s příslušnými pravidly finančního výkaznictví a výnosy a náklady spojené s deriváty vykázanými v účetní závěrce byly přiřazeny do správného období.
  - *Vykázání a zveřejnění*: účetní položka je vykázána, klasifikována a popsána v souladu s příslušnými pravidly finančního výkaznictví; např. deriváty jsou v účetní závěrce klasifikovány, popsány a vykázané v souladu s příslušnými pravidly finančního výkaznictví.

Posouzení rizik a vnitřní kontrola

23. Auditorským rizikem se rozumí riziko, že auditor vydá neodpovídající výrok o účetní závěrce v případě, že obsahuje významnou nesprávnost. Existují tři složky auditorského rizika, a to přirozené riziko, kontrolní riziko a zjišťovací riziko. Auditor posuzuje získané poznatky o podnikání a finančních rizicích při hodnocení jednotlivých složek auditorského rizika.
24. ISA 400 „Vyhodnocení rizik a vnitřní kontrola“ poskytuje návod auditorovi jak posuzovat auditorská rizika a vnitřní kontroly při plánování a vykonávání auditu účetní závěrky

v souladu s Mezinárodními auditorskými standardy (ISA). ISA vyžaduje, aby auditor odborně posoudil auditorská rizika a stanovil auditorské postupy takovým způsobem, aby snížil tato rizika na co nejnižší úroveň. ISA též vyžaduje, aby auditor získal dostatečné znalosti o účetní systému a systému vnitřních kontrol, aby byl schopen audit řádně naplánovat a stanovit efektivní auditorské postupy.

Přirozené riziko

25. Přirozeným rizikem se rozumí náchylnost zůstatků účtů či druhů transakcí k nesprávnostem, které by mohly být významné individuálně či souhrnně (s dalšími nesprávnostmi zůstatků a transakcí) za předpokladu, že neexistují patřičné vnitřní kontroly.
26. ISA 400 vyžaduje, aby auditor při přípravě celkového plánu auditu posoudil přirozené riziko na úrovni účetní závěrky. ISA 400 také vyžaduje, aby auditor toto zhodnocení posoudil i s ohledem na významné zůstatky účtů a druhy transakcí na úrovni tvrzení nebo aby předpokládal, že přirozené riziko pro dané tvrzení je vysoké.
27. ISA 400 poskytuje auditorovi návod jak použít odborného úsudku k posouzení řady faktorů, které mohou hodnocení přirozeného rizika ovlivnit. Mezi faktory, jež mohou ovlivnit auditora při posuzování přirozeného rizika v souvislosti s tvrzeními o derivátech, patří:
  - *Ekonomický a obchodní účel derivátových aktivit účetní jednotky.* Auditor rozumí povaze podnikatelských aktivit účetní jednotky a ekonomický a obchodnímu účelu jejích aktivit v oblasti derivátů, neboť všechny tyto faktory mohou ovlivnit rozhodnutí účetní jednotky koupit, prodat či držet deriváty.
  - *Aktivity v oblasti derivátů se liší dle účelu, pro který byly primárně sjednány, a to na deriváty, jejichž účelem je snížit či eliminovat riziko (zajištění = hedging), a deriváty, jejichž cílem je maximalizovat zisk (spekulativní využití).* Přirozená rizika související s řízením rizik se významně liší od rizik spojených se spekulativním investováním.
  - *Komplexnost povahy derivátů.* Obecně platí, že čím je derivát složitější, tím je těžší určit jeho reálnou hodnotu. Reálné hodnoty některých derivátů, jako např. opcí obchodovaných na burze, lze zjistit z nezávislých zdrojů, jako jsou finanční publikace či brokeři - dealeri, kteří nejsou spřízněni s účetní jednotkou. Stanovení reálné hodnoty může být zvláště obtížné v případě, že se transakce uzavřela s cílem vyhovět individuálním požadavkům uživatele. V případě, že se deriváty neobchodují pravidelně či se obchodují jen na trzích bez zveřejnění či kótování tržních cen, může management použít ke stanovení reálné hodnoty oceňovací modely. Oceňovací riziko je riziko, že reálná hodnota derivátu byla stanovena nesprávně. Modelové riziko, jež je součástí oceňovacího rizika, vzniká vždy, když se pro stanovení reálné hodnoty derivátu použije oceňovací model (vs. stanovení reálné hodnoty na základě kótovaných tržních cen). Modelové riziko je riziko vyplývající z nedokonalosti a subjektivnosti těchto modelů a souvisejících předpokladů. Oceňovací i modelové riziko přispívají k přirozenému riziku souvisejícím s oceňováním derivátů.

- *Skutečnost, zda transakce, jež vyústila v derivát, zahrnuje výměnu finančních prostředků.* Mnoho derivátů nevyžaduje na začátku transakce výměnu finančních prostředků nebo obsahuje ustanovení, na základě kterých dochází k nepravidelným výměnám finančních prostředků nebo k výměnám peněžních prostředků až na konci období. Existuje zvýšené riziko, že účetní jednotka takové smlouvy neidentifikuje nebo je identifikuje a vykáže v účetní závěrce jen částečně, čímž se zvyšuje přirozené riziko úplnosti vykázání těchto derivátů.
  - *Zkušenosti účetní jednotky s deriváty.* Rozsáhlé používání složitých derivátů bez přiměřené odbornosti zvyšuje přirozené riziko účetní jednotky. Přiměřené odborné znalosti by měli mít jednotlivci účastníci se aktivit s deriváty, tj. jednotlivci pověřeni řízením, jednotlivci uskutečňující derivátové transakce („dealeři“), jednotlivci provádějící kontrolu rizik a účetní a provozní personál zodpovědný za účtování a vypořádání transakcí. Navíc existuje vyšší pravděpodobnost, že management přehlídne účtování a vykazování transakcí, jež se uskutečňují jen zřídka.
  - *Skutečnost, zda má derivát charakteristiky vloženého derivátu.* Je méně pravděpodobné, že management identifikuje vložené deriváty, čímž se zvyšuje přirozené riziko úplnosti vykázání derivátů.
  - *Skutečnost, zda externí faktory ovlivňují tvrzení.* Např. zvýšení úvěrového rizika v souvislosti s aktivitami účetní jednotky, jež podniká v klesajícím odvětví, zvyšuje míru přirozeného rizika souvisejícího s oceněním derivátů. Významné změny (volatilita) úrokových sazeb zvyšují přirozené riziko ocenění derivátů, jejichž hodnota je významně ovlivněna úrokovými sazbami.
  - *Skutečnost, zda jsou deriváty obchodovány na lokálních či zahraničních burzách.* Deriváty obchodované na zahraničních burzách mohou být vystaveny zvýšenému přirozenému riziku z důvodu odlišných zákonů a předpisů, měnových rizik či ekonomických podmínek. Tyto podmínky mohou ovlivnit přirozené riziko s ohledem na tvrzení týkajících se práv a povinností a tvrzení o ocenění.
28. S velkým množstvím derivátů je spojeno riziko, že ztráty mohou převýšit hodnotu derivátů vykázanou v rozvaze, pokud je tato hodnota v rozvaze vykázána (podrozvahové riziko). Např. náhlý pokles tržní ceny komodity může donutit účetní jednotku uzavřít forwardové pozice na tuto komoditu a realizovat tak ztráty. V některých případech mohou být potenciální ztráty tak vysoké, že vznikají významné pochybnosti o tom, zda bude účetní jednotka schopna pokračovat ve své činnosti. ISA 570 „Předpoklad nepřetržitého trvání účetní jednotky“ stanovuje pravidla a poskytuje návod, jaká je zodpovědnost auditora při auditu účetní závěrky ohledně aplikace předpokladu nepřetržitého trvání účetní jednotky při sestavování účetní závěrky. Účetní jednotka může provést analýzy citlivosti a analýzy hodnoty v riziku („value-at-risk“), aby byla schopna posoudit potenciální vliv tržních rizik na deriváty. Auditor může vzít tyto analýzy v úvahu při posuzování hodnocení schopnosti dané účetní jednotky pokračovat ve své činnosti, které připravil management.

Účetní aspekty

29. Účetní metody aplikované účetní jednotkou ovlivňují specifické auditorské postupy, a proto jsou důležité. Deriváty se účtují v závislosti na tom, zda se jedná o zajišťovací deriváty a zda účinnost zajištění je dostatečně vysoká. Např. Mezinárodní účetní standard IAS 39 vyžaduje, aby účetní jednotka vykazovala změny reálné hodnoty derivátu jako čistý zisk či ztrátu za běžné období. V případě, že je derivát součástí zajišťovacího vztahu, který splňuje jistá kritéria, na tento zajišťovací vztah lze aplikovat účetnictví o zajišťovacích transakcích (hedge accounting), které umožňují kompenzaci dopadu zajišťované položky do čistého zisku/ztráty. Vzhledem k tomu, že deriváty a zajištěné položky jsou ekonomicky propojeny, zisky a ztráty z derivátových transakcí by měly být vykázány ve stejném období jako zisky a ztráty ze zajištěných položek. U některých transakcí se změny reálné hodnoty derivátů vykazují v čistém hospodářském výsledku za běžné období. U jiných transakcí se pak změny reálné hodnoty zpočátku vykazují ve vlastním kapitálu a v hospodářském výsledku se objevují až při uskutečnění konečné transakce.
30. Deriváty sjednané za účelem zajištění jsou vystaveny riziku, že v případě změny podmínek na trhu již nebude zajištění dostatečně účinné, což by znamenalo nesplnění podmínek zajišťovacího vztahu. Např. IAS 39 vyžaduje, aby se zisky a ztráty z futures v daném období, jež se používají k zajištění budoucích nákupů zásob, vykázaly jako změny ve vlastním kapitálu a aby se kumulativní zisky a ztráty vykázaly v hospodářském výsledku účetního období, ve kterém zajištěná transakce ovlivňuje hospodářský výsledek. Jakékoli rozdíly mezi změnou aktuální promptní (spotové) ceny smlouvy futures a z toho vyplývající změnou v nákladech na nákup zásob snižují účinnost zajištění. Rozdíly mohou být způsobeny odlišným místem dodání v případě nakoupených zásob a v případě futures použité k zajištění nákupu zásob. Např. náklady na fyzické dodání zásob se mohou lišit v závislosti na místě (lokalitě). Ostatní rozdíly mohou být způsobeny rozdílnými časovými parametry uskutečnění zajištěné položky a zajišťovacího nástroje nebo rozdílnými kvalitativními a kvantitativními ukazateli zajištěné položky a zajišťovacího nástroje. IAS 39 vyžaduje okamžité vykázání neefektivní části změny hodnoty zajišťovacího nástroje v hospodářském výsledku. Jestliže je posouzeno, že zajištění není vysoce účinné, takový zajišťovací vztah nesplňuje kritéria pro aplikaci účetnictví o zajišťovacích transakcích. V případě pokračování v účetnictví o zajišťovacích transakcích by došlo k nesprávnému vyloučení zisků a ztrát z hospodářského výsledku běžného období. Složitost účtování derivátů zvyšuje přirozené riziko zobrazení a vykázání těchto derivátů v účetní závěrce.

Aspekty účetního systému

31. ISA 400 vyžaduje, aby auditor pochopil a porozuměl účetnímu systému účetní jednotky. Aby toho mohl dosáhnout, musí auditor získat znalosti o struktuře, změnách a fungování daného účetního systému. Rozsah používání derivátů v účetní jednotce a relativní složitost těchto finančních nástrojů jsou důležitými faktory při stanovení nároků kladených na informační systém účetní jednotky (včetně jejího účetního systému) a kontrolní postupy.

32. Některé nástroje mohou vyžadovat velké množství účetních zápisů. Ačkoliv je pravděpodobné, že účetní systém užívaný k zaúčtování derivátových transakcí bude vyžadovat určitý počet manuálních zásahů, účetní systém by měl být ideálně schopen zaúčtovat tyto transakce s minimálním množstvím těchto zásahů. Rostoucí složitost derivátových transakcí klade vyšší nároky na účetní systém, přičemž tento fakt by se měl odrazit v dané účetní jednotce. Vzhledem k tomu, že skutečný stav v účetní jednotce je často odlišný a kvalita účetního systému a jeho částí není optimální, měl by v takovém případě auditor zvážit, zda není nutné pozměnit přístup k auditu.

Kontrolní prostředí

33. Kontrolní prostředí ovlivňuje atmosféru v účetní jednotce a povědomí pracovníků o kontrolách. Je základem všech složek systému vnitřní kontroly, neboť zajišťuje disciplínu a strukturu. Kontrolní prostředí má vysoký vliv na strukturu podnikatelských aktivit, stanovení cílů a posuzování rizik.

34. ISA 400 vyžaduje, aby auditor získal dostatečné znalosti o kontrolním prostředí, aby byl schopen zhodnotit postoje managementu a osob pověřených řízením, jejich znalosti a aktivity týkající se vnitřních kontrol a význam těchto aktivit pro účetní jednotku.

35. Auditor posuzuje celkový postoj a povědomí managementu o aktivitách v oblasti derivátů v rámci získávání znalostí o kontrolním prostředí a o jeho změnách. Úlohou osob pověřených řízením je stanovit přiměřený postoj k rizikům. Úkolem managementu je sledovat a řídit míru vystavení se těmto rizikům. Auditor získává informace o tom, jak kontrolní prostředí v oblasti derivátů odpovídá hodnocení rizik managementem. Aby byla účetní jednotka schopna sledovat a řídit rizika, měla by implementovat strukturu, která:

- je vhodná a v souladu s postojem účetní jednotky k rizikům, jež byl stanoven osobami pověřenými řízením,
- specifikuje úroveň oprávnění ke schvalování různých druhů nástrojů a transakcí, do kterých může účetní jednotka vstoupit (včetně určení jejich účelu); schválené nástroje a úroveň oprávnění by měly odpovídat odbornosti těch, jež se aktivitami v oblasti derivátů zabývají,
- stanovuje maximální limity vystavení se určitému druhu rizika (včetně schválených protistran); míry vystavení se riziku se mohou lišit v závislosti na druhu rizika a protistraně,
- umožňuje nezávislé a včasné sledování finančních rizik a kontrolních postupů,
- umožňuje nezávislé a včasné informování o rizicích a výsledcích aktivit v oblasti derivátů s ohledem na řízení rizik.

36. Management by měl vypracovat vnitřní pravidla a tak zajistit, aby aktivity v oblasti derivátů splňovaly potřeby účetní jednotky. Při přípravě těchto vnitřních směrnic by měl management stanovit jasná pravidla, do jaké míry jsou osoby zodpovědné za aktivity v oblasti derivátů oprávněny vstupovat na trhy s deriváty. V okamžiku, kdy jsou tato pravidla stanovena, management může implementovat vhodné systémy řízení a

kontroly rizik. Tři složky kontrolního prostředí zasluhují zvláštní pozornost díky jejich vlivu na kontroly aktivit v oblasti derivátů:

- *Udání směru managementem či osobami pověřenými řízením.*

Management je zodpovědný za udání směru prostřednictvím jasně stanovených pravidel nákupu, prodeje a držby derivátů. Tato pravidla by měla vycházet z jasně stanovených cílů v oblasti řízení rizik a z analýzy investičních a zajišťovacích možností, které lze k dosažení těchto cílů využít. Pravidla a postupy by měly být vypracovány s přihlédnutím k(e):

- odborné úrovni managementu účetní jednotky,
- úrovni systému vnitřní kontroly a systémů monitoringu účetní jednotky,
- struktuře aktiv a pasiv účetní jednotky,
- schopnosti účetní jednotky udržovat likviditu a absorbovat kapitálové ztráty,
- typům finančních derivátů, o kterých se management domnívá, že splní požadované cíle,
- využití finančních derivátů, o kterých se management domnívá, že splní požadované cíle, např. zda derivát lze použít ke spekulativním účelům či k zajištění (hedgingu).

Pravidla účetní jednotky pro nákup, prodej a držbu derivátů by měla být přiměřená a v souladu s celkovým postojem účetní jednotky k rizikům a měla by též odpovídat odborným znalostem těch, jež se aktivitami s deriváty v účetní jednotce zabývají.

- *Oddělení povinností a pověření příslušného personálu.* Aktivity v oblasti derivátů lze rozdělit do tří funkcí:

- zavázání účetní jednotky k transakci (obchodování),
- uskutečnění platby peněžními prostředky a příjem peněžních prostředků (vypořádání),
- správné zaúčtování všech transakcí v účetních knihách (včetně ocenění derivátů).

Povinnosti jednotlivců by měly být odděleny na základě těchto tří funkcí. V případě, že účetní jednotka je příliš malá, aby mohla povinnosti řádně oddělit, management by měl při sledování aktivit v oblasti derivátů zaujmout aktivnější roli.

Některé účetní jednotky stanovily čtvrtou funkci - kontrolu rizik, jejímž úkolem je podávat informace o aktivitách s deriváty a tyto aktivity sledovat. Mezi klíčové odpovědnosti v této oblasti patří např.:

- stanovení a sledování pravidel pro řízení rizik,
- navržení limitů rizik,
- vypracování krizových scénářů; provedení analýz citlivosti u portfolií otevřených pozic (včetně prověření neobvyklých pohybů v pozicích)
- prověrka a analýza nových derivátových produktů.

V účetní jednotkách, které nevytvořily samostatnou funkci kontroly rizika, se může poskytování informací o aktivitách v oblasti derivátů a jejich sledování stát součástí odpovědnosti účetního oddělení či celkové odpovědnosti managementu.

- *Skutečnost, zda obecné kontrolní prostředí zahrnuje osoby, jež jsou odpovědné za aktivity v oblasti derivátů.* Účetní jednotka může mít kontrolní prostředí, jež klade důraz zejména na udržení vysoké úrovně vnitřní kontroly. Z důvodu složitosti některých treasury a aktivit v oblasti derivátů se může stát, že do kontrolního prostředí není zahrnuta skupina jednotlivců odpovědných za aktivity v oblasti derivátů. Na druhé straně je možné, že vzhledem k rizikům vyplývajícím z aktivit v oblasti derivátů management může uplatňovat v této oblasti přísnější kontroly, než je tomu v jiných oblastech účetní jednotky.
37. Některé účetní jednotky mohou používat motivační systém odměňování pracovníků zabývajících se aktivitami v oblasti derivátů. V takovém případě auditor posoudí rozsah, ve kterém účetní jednotka implementovala odpovídající pravidla, limity a kontroly k tomu, aby zjistila, zda výše uvedený systém odměňování může vést k transakcím, jež nejsou v souladu s celkovými cíli strategie řízení rizik účetní jednotky.
38. V případě, že účetní jednotka obchoduje s deriváty elektronicky, je třeba posoudit bezpečnost a kontroly, jež souvisejí s používáním elektronické sítě.

Cíle kontrol a kontrolní postupy

39. Vnitřní kontroly v oblasti transakcí s deriváty by měly sloužit k prevenci či zjišťování problémů, jež brání účetní jednotce dosáhnout jejích cílů. Může se jednat o provozní cíle, cíle finančního výkaznictví či dodržování pravidel. Vnitřní kontrola je nutná k prevenci či detekování problémů v každé z uvedených oblastí.
40. ISA 400 vyžaduje, aby auditor získal dostatečné znalosti o kontrolních postupech aplikovaných v účetní jednotce, aby byl schopen audit řádně naplánovat. Efektivní kontrolní postupy v oblasti derivátů zpravidla zahrnují adekvátní oddělení povinností, sledování řízení rizik, dozor managementem a ostatní směrnice a postupy navržené k zajištění toho, aby cíle kontrol byly dosaženy. Cíle kontrol jsou následující:
- *Dodržování schválených postupů.* Transakce s deriváty jsou uskutečňovány v souladu s postupy schválenými účetní jednotkou.
  - *Úplné a přesné informace.* Informace o derivátech (včetně informací o jejich reálné hodnotě) jsou do účetního systému vkládány včas a v úplné a správné podobě, přičemž tyto informace jsou řádně rozděleny, popsány a vykázány.
  - *Prevence a odhalování chyb.* Nesprávnosti ve zpracování účetních informací o derivátech jsou včas odhaleny nebo existují mechanismy, jež vzniku chyb zabraňují.
  - *Průběžné sledování.* Aktivity s deriváty se sledují průběžně a neustále s cílem rozpoznat a vyčíslit události, jež by mohly mít vliv na tvrzení uvedená v účetní závěrce.
  - *Ocenění.* Změny v hodnotě derivátů jsou řádně účtovány a informace o těchto změnách (jak z provozního, tak kontrolního hlediska) jsou poskytovány příslušným osobám. Ocenění může být součástí průběžného sledování.

Kromě toho u derivátů sjednaných k zajištění platí, že vnitřní kontroly by měly též sloužit k ujištění, že tyto deriváty splňují kritéria platná pro účetnictví o zajišťovacích transakcích (hedge accounting), a to jak na začátku zajišťovacího vztahu, tak v jeho průběhu.

41. Při koupi, prodeji a držbě derivátů se složitost (solistikovanost) vnitřní kontroly účetní jednotky bude lišit v závislosti na:
- složitosti derivátu a souvisejícího přirozeného rizika – složitější deriváty vyžadují sofistikovanější systémy,
  - míře rizika, jemuž je derivátová transakce vystavena vzhledem k výši alokovaného kapitálu,
  - objem transakcí – účetní jednotky, jejichž míra využití derivátů není tak významná, budou vyžadovat méně sofistikované účetní systémy a vnitřní kontroly.
42. Se složitostí aktivity v oblasti derivátů by měla růst i složitost vnitřní kontroly. V některých případech účetní jednotka rozšiřuje své finanční aktivity bez toho, aby vykonala náležitě úpravy v systému vnitřních kontrol.
43. Ve větších účetních jednotkách se aktivity v oblasti derivátů většinou sledují pomocí sofistikovaných počítačových informačních systémů, které zajišťují, aby transakce byly vypořádány v okamžiku jejich splatnosti. Složitější počítačové systémy jsou schopny automaticky zabezpečit platby na clearingové účty a tak monitorovat pohyby peněžních prostředků. Vhodné kontroly v průběhu zpracování pomáhají zabezpečit, aby aktivity v oblasti derivátů byly do systému účetní jednotky správně zaznamenávány. Počítačové systémy mohou být navrženy tak, aby byly schopny generovat zprávy o výjimkách, jejichž účelem je varovat management, že existují deriváty, které nebyly použity v rámci schválených limitů či nebyly použity v rámci limitů stanovených pro vybrané protistrany. Avšak ani sofistikovaný počítačový systém nemůže zajistit úplnost derivátových transakcí.
44. Deriváty svou podstatou mohou zahrnovat poměrně velké peněžní toky plynoucí jak do společnosti, tak z ní. K těmto převodům obvykle dochází v době splatnosti derivátů. V mnohých případech dostane banka pouze příslušný platební rozkaz či oznámení o přijetí platby. Některé účetní jednotky využívají elektronický systém převodu finančních prostředků. Takové systémy mohou vyžadovat složitá hesla a ověřovací kontroly, standardní platební šablony a vybavení pro cash pooling/sweeping. ISA 401 „Audit v prostředí počítačových informačních systémů“ vyžaduje, aby auditor posoudil, v jaké míře prostředí počítačových informačních systémů (prostředí CIS) ovlivňuje audit a schopnost auditora pochopit význam a složitost aktivit CIS (včetně dostupnosti relevantních dat pro audit). Auditor se obeznámí s metodami užívanými k převodům finančních prostředků a zváží jejich nedostatky i přednosti, neboť tyto skutečnosti mají vliv nejen na rizika, jimž daná účetní jednotka musí čelit, ale i na rizika související s auditem (auditorská rizika).
45. Pravidelná vzájemná odsouhlasení představují důležitý prvek kontroly aktivit v oblasti derivátů. Formální odsouhlasení by měla probíhat pravidelně. Tímto způsobem lze

zajistit, aby finanční záznamy byly řádně kontrolovány, všechny zápisy včas provedeny a obchodníkům (dealerům) byly poskytnuty adekvátní a přesné informace o pozicích ještě předtím, než zavážou účetní jednotku k uskutečnění právně vymahatelných transakcí. Tato odsouhlasení by měla být řádně zdokumentována a nezávisle kontrolována. K významným typům postupů užívaných k odsouhlasení aktivit v oblasti derivátů patří následující:

- Odsouhlasení záznamů obchodníka na záznamy používané k průběžnému sledování a na pozici nebo zisky a ztráty vykázané v hlavní knize.
- Odsouhlasení analytických účtů (včetně účtů vedených v počítačových databázích) na účty hlavní knihy.
- Odsouhlasení všech clearingových a bankovních účtů a výpisů od makléřů s cílem zabezpečit včasnou identifikaci a vyrovnání všech nevyrovnaných položek.
- Odsouhlasení účetních záznamů na záznamy vedené případnými poskytovateli služeb.

46. Záznamy účetní jednotky o zahájení transakce by měly jasně definovat povahu a účel jednotlivých transakcí a práva a povinnosti vyplývající z jednotlivých smluv. Kromě základních informací, jako jsou informace o pomyslných částkách, záznamy by měly též zahrnovat informace o:

- identifikaci obchodníka,
- identifikaci osoby, jež danou transakci zaznamenává, pokud se jedná o jinou osobu než je obchodník,
- povaze a účelu transakce (včetně informace o tom, zda se jedná smlouvu sjednanou za účelem zajištění se proti obchodním rizikům)
- souladu s požadavky účetnictví o zajišťovacích transakcích, pokud se jedná o zajišťovací transakci. Měly by zahrnovat informace jako:
  - označení, že jde o zajištění (včetně druhu zajištění),
  - stanovení kritérií k určení účinnosti zajištění,
  - identifikace zajištěné položky v zajišťovacím vztahu.

47. Záznamy o transakcích s deriváty lze vést v databázi, registru či na analytických účtech, přičemž přesnost záznamů je kontrolována prostřednictvím nezávislých potvrzení (konfirmací) získávaných od protistran. Záznamy o transakcích se často používají jako účetní informace (i v účetní závěrce) spolu s ostatními informacemi o řízení rizik, jako jsou zprávy o rizicích v porovnání se schválenými limity. Proto je důležité zavést vhodné kontroly zadávání, zpracování a vedení záznamů o transakcích, ať už jsou tyto záznamy vedeny v databázi, registru či na analytických účtech.

48. Základní kontrolou úplnosti záznamů o transakci s deriváty je nezávislé porovnání (spárování) konfirmací od protistran se záznamy účetní jednotky. Protistrany je třeba požádat, aby konfirmace zasílaly zpět zaměstnancům, jež jsou nezávislí na obchodnících, aby se zabránilo možnému skrývání konfirmací či transakcí obchodníkem. Všechny detaily konfirmací by se měly odsouhlasit na záznamy účetní jednotky. Zaměstnanci nezávislí na obchodnících by měli vyřešit každý nesoulad v konfirmacích a důkladně prověřit všechny konfirmace, jež se do účetní jednotky nevrátily.

Úloha interního auditu

49. Jako součást hodnocení vnitřní kontroly posuzuje auditor také úlohu interního auditu. Znalosti a schopnosti, které jsou potřebné pro porozumění a audit derivátů používaných auditovaným subjektem, se obvykle značně liší od znalostí a schopností, které jsou potřebné pro provedení auditu jiných oblastí podnikání. Externí auditor posuzuje míru, do jaké je interní audit schopen svými znalostmi a schopnostmi pokrýt a ve skutečnosti pokrýl operace s deriváty auditovaného subjektu.
50. Ve mnoha účetních jednotkách je interní audit nedílnou součástí činností v oblasti kontroly rizika, které umožňuje vrcholovému vedení prověřit a vyhodnotit kontrolní postupy, které se vztahují k využití derivátů. Činnosti, které provádí interní audit, mohou externímu auditorovi pomoci při hodnocení účetních systémů a vnitřních kontrol a tedy i kontrolního rizika. Zvláště přínosná může být činnost interního auditu v následujících oblastech:
- vypracování všeobecného přehledu rozsahu využití derivátů;
  - prověření vhodnosti pravidel a postupů a jejich dodržování ze strany vedení;
  - prověření účinnosti kontrolních postupů;
  - prověření účetních systémů, které se používají pro zpracování transakcí s deriváty;
  - prověření systémů, které souvisejí s operacemi s deriváty;
  - zajištění, aby celý auditovaný subjekt plně chápal cíle vedení v oblasti derivátů, především v případě provozních divizí, kde ke vzniku rizika může nejpravděpodobněji dojít;
  - hodnocení, zda jsou identifikována, vyhodnocena a řízena nová rizika, která souvisí s deriváty;
  - hodnocení, zda je o derivátech účtováno v souladu s rámcem finančního výkaznictví včetně hodnocení, zda případné deriváty, pro které je aplikováno účtování o zajišťovacích transakcích (hedge accounting) splňují podmínky zajišťovacího vztahu v souladu s rámcem finančního výkaznictví
  - provádění pravidelných prověrek s cílem:
    - ujistit vedení, že operace s deriváty jsou řádně kontrolovány
    - zajistit, aby byla identifikována, vyhodnocena a řízena nová rizika a využití derivátů pro jejich řízení.
51. Některé aspekty interního auditu jsou užitečné pro stanovení charakteru, časového plánu a rozsahu postupů externího auditu. V takovýchto případech externí auditor při plánování auditu získá dostatečné povědomí o činnostech interního auditu a předběžně je ohodnotí. Pokud externí auditor plánuje využít určitou činnost/práci interního auditu, vyhodnotí a prověří, zda je tato činnost vhodná pro účely externího auditu. ISA 610 „Posuzování práce interního auditu“ poskytuje externím auditorům vodítko pro posuzování práce interního auditu.

Servisní organizace

52. Auditované subjekty mohou využít služeb servisní organizace při iniciaci prodeje nebo nákupu derivátů a pro vedení záznamů o svých operacích s deriváty.

53. Využití služeb servisních organizací přispívá k posílení kontroly nad operacemi s deriváty. Zaměstnanci servisní organizace mohou mít například větší zkušenosti s deriváty než vedení auditovaného subjektu. Využití služeb servisní organizace umožňuje také lepší oddělení povinností. Na druhé straně může využití služeb servisní organizace zvýšit riziko, protože servisní organizace může mít jinou kulturu kontroly či zpracovávat operace v určité vzdálenosti od auditovaného subjektu.
54. ISA 402 „Zvažované skutečnosti týkající se subjektů využívajících služeb servisních organizací“ poskytuje auditorům vodítko v případech, kdy auditovaný subjekt využívá služeb servisní organizace. ISA 402 vyžaduje, aby auditor při plánování auditu a navrhování účinné strategie auditu posoudil, do jaké míry ovlivňuje využití služeb obslužné organizace účetní a vnitřní kontrolní systém auditovaného subjektu. ISA 402 obsahuje další pokyny pro audit subjektů využívající služeb servisní organizace. Při uplatňování ISA 402 na servisní organizaci, která zpracovává operace s deriváty, auditor posuzuje, jaký vliv má servisní organizace na účetní a vnitřní kontrolní systém auditovaného subjektu.
55. Jelikož servisní organizace často fungují jako investiční poradci, může auditor posuzovat i rizika, která souvisí se servisní organizací – investičním poradcem, včetně:
- způsobu monitorování jejich služeb;
  - existujících postupů na ochranu integrity a důvěrného charakteru informací,
  - krizových scénářů
  - jiných skutečností, které se týkají spřízněných osob, a které mohou nastat, protože servisní organizace může provádět vlastní operace s deriváty s auditovaným subjektem a zároveň být spřízněnou osobou.

Kontrolní riziko

56. Kontrolní riziko je riziko, že účetní a vnitřní kontrolní systém auditovaného subjektu včas nezabrání nebo neodhalí a nenapraví nesprávnosti v zůstatku účtu nebo třídě/skupině transakcí, které mohou být významné samy o sobě nebo kumulovaně s nesprávnostmi u ostatních zůstatků či tříd/skupin transakcí.
57. ISA 400 vyžaduje, aby auditor poté, co se seznámil s účetním a vnitřním kontrolním systémem, předběžně na úrovni tvrzení ohodnotil kontrolní riziko každého významného zůstatku či třídy transakcí. ISA požaduje, aby předběžné hodnocení kontrolního rizika u tvrzení účetní závěrky bylo vysoké, s výjimkou případů, kdy auditor:
- (a) odhalí vnitřní kontroly, které jsou pro tvrzení relevantní a které mohou zabránit nebo odhalit a opravit významné nesprávnosti
  - (b) naplánuje provést testy spolehlivosti, aby podpořil své hodnocení.
58. Při navrhování auditorského přístupu posoudí auditor předběžné hodnocení kontrolního rizika (spolu s hodnocením přirozeného rizika) a stanoví charakter, časový plán a rozsah testů věcné správnosti tvrzení účetní závěrky.

59. Příklady úvah, které mohou ovlivnit hodnocení kontrolního rizika auditorem:

- zda pravidla a postupy, kterými se řídí operace s deriváty, odpovídají cílům vedení společnosti,
  - jak vedení informuje zaměstnance o kontrolách,
  - jak vedení získává informace o derivátech,
  - jak se vedení ujistí, že kontroly u derivátů fungují tak, jak byly navrženy.
60. ISA 400 vyžaduje, aby auditor před ukončením auditu na základě výsledků testů věcné správnosti a jiných získaných důkazních informací posoudil, zda se potvrdilo hodnocení kontrolního rizika.
61. Hodnocení kontrolního rizika závisí na tom, jak auditor posoudí kvalitu kontrolního prostředí a existujících kontrolních postupů. Při rozhodování o charakteru, časovém plánu a rozsahu prověrky kontrol bere auditor v úvahu:
- význam operací s deriváty pro auditovaný subjekt,
  - charakter, četnost a objem transakcí s deriváty,
  - možný dopad jakýchkoli odhalených nedostatků v kontrolních postupech,
  - typy kontrol, které jsou prověřovány,
  - četnost provádění těchto kontrol,
  - důkazy o jejich provedení.

Testy spolehlivosti

62. V případech, kdy hodnocení kontrolního rizika je nižší než vysoké, provede auditor testy spolehlivosti, aby získal důkazy, které podpoří či vyvrátí předběžné hodnocení kontrolního rizika. Bez ohledu na hodnocení kontrolního rizika auditorem je možné, že auditovaný subjekt provádí pouze omezené množství transakcí s deriváty nebo že objem těchto nástrojů je pro auditovaný subjekt jako celek zvláště významný. V takových případech jsou testy věcné správnosti, někdy v kombinaci s testy spolehlivosti, vhodnější.
63. Soubor, ze kterého se vybírají položky pro detailní prověrku, není omezen pouze na účetní záznamy. Prověřované položky mohou pocházet z jiných zdrojů, jako například potvrzení protistran a obchodních lístků, a lze tak prověřit případné přehlédnutí při účtování transakcí.
64. Testy spolehlivosti se provádí s cílem získat důkazní informace o účinnosti:
- (a) struktury účetního a vnitřního kontrolního systému, tj. zda jsou navrženy tak, aby zabránily nebo odhalily a opravily významné nesprávnosti a
  - (b) činnosti vnitřní kontroly ve sledovaném období.
  - (c)

Pokud je vzorek transakcí dostatečně velký, mohou hlavní postupy zahrnovat i hodnocení, zda:

- byly deriváty použity v souladu s odsouhlasenými postupy, směrnicemi a v rámci schválených limitů,
- byly použity vhodné rozhodovací postupy a zda jsou zřejmé důvody, proč byly provedeny dané operace;
- provedené operace odpovídají pravidlům pro transakce s deriváty, včetně podmínek a omezení a transakcí se zahraniční či spřízněnou osobou,
- operace uzavřené s protistranou s odpovídajícím úvěrovým rizikem,
- jsou deriváty řádně a včas oceněny a je správně vykázáno jejich riziko, a to nezávisle na obchodníkovi/dealerovi,
- byla zaslána potvrzení protistranám,
- přijatá potvrzení od protistran byla správně přiřazena a odsouhlasena,
- předčasné ukončení a prodloužení derivátů podléhá stejným kontrolám jako nové operace s deriváty,
- označení zajišťovacích a spekulativních transakcí jsou řádně schválena, včetně jejich případných následných změn,
- transakce byly řádně zaznamenány, úplně a přesně zaúčtovány v účetních záznamech a správně zpracovány od analytických knih až do účetní závěrky
- byla dodržena odpovídající bezpečnost hesel nutných pro elektronické převody prostředků.

65. Možné testy spolehlivosti zahrnují:

- prostudování zápisů z jednání osob, které jsou pověřeny řízením auditovaného subjektu (nebo z jednání výboru pro řízení aktiv a pasiv či podobné skupiny, pokud byla zřízena) s cílem nalézt důkazy, že tyto osoby/ tento orgán provádí pravidelné prověrky operací s deriváty, dodržování zavedených pravidel a účinnosti zajištění,
- porovnání transakcí s deriváty, včetně již vypořádaných transakcí, s pravidly auditovaného subjektu s cílem zjistit, zda jsou tyto postupy dodržovány. Auditor může například:
  - prověřit, zda byly transakce uzavřeny v souladu s podpisovými právy definovanými v pravidlech auditovaného subjektu,
  - prověřit, zda je před akvizicí prováděna analýza citlivosti, kterou vyžadují investiční pravidla,
  - prověřit, zda transakce byly požadovaným způsobem schváleny a zda auditovaný subjekt využil pouze schválených makléřů nebo protistran,
  - zjistit u vedení auditovaného subjektu, zda jsou deriváty a související transakce monitorovány a včas vykazovány; prostudovat podpůrnou dokumentaci,
  - prověřit vykázané nákupy derivátů, včetně jejich klasifikace a ceny, a účetní zápisy použité pro jejich vykázaní,
  - prověřit proces vzájemného odsouhlasení. Auditor může prověřit, zda rozdíly při odsouhlasení jsou zjišťovány a včas řešeny a zda nadřízení pracovníci prověřují a schvalují odsouhlasení. Například u organizací s velkým objemem operací s deriváty je nutné denní odsouhlasení a jeho prověrka.
  - prověřit kontroly ke zjištění nezaúčtovaných operací. Auditor může prověřit potvrzení (konfirmace) třetích stran a přezkoumat způsob rozhodování o případných výjimkách obsažených v těchto potvrzeních.

- Pověřit, zda jsou kontroly ohledně bezpečnosti a zálohování dat za účelem zajištění jejich obnovy v případě kolapsu dostatečné. Auditor navíc může posoudit postupy, které auditovaný subjekt přijal za účelem každoročního prověření a údržby informačního systému

Testy věcné správnosti

66. ISA 400 vyžaduje, aby auditor při stanovování charakteru, časového plánu a rozsahu testů věcné správnosti potřebných ke snížení auditorského rizika na přijatelně nízkou úroveň posoudil vyhodnocenou míru přirozeného a kontrolního rizika. Čím vyšší je hodnocení přirozeného a kontrolního rizika, tím více důkazních informací auditor získá provedením testů věcné správnosti.
67. Vyhodnocená míra přirozeného a kontrolního rizika není nikdy natolik nízká, aby odstranila potřebu auditora provést testy věcné správnosti. Auditor vždy provede alespoň některé testy věcné správnosti u významných zůstatků účtů a tříd/skupin transakcí. Nicméně auditor nemusí být schopen získat dostatečné množství vhodných důkazních informací pro snížení zjišťovacího rizika a tudíž ani provedením testů věcné správnosti snížit auditorské riziko na přijatelně nízkou úroveň. ISA 700 „Zpráva auditora o ověření účetní závěrky“ vyžaduje, aby auditor vydal výrok s výhradou nebo odmítnul výrok. Dále ISA 400 vyžaduje, aby auditor neprodleně upozornil vedení na odpovídající úrovni odpovědnosti na významné nedostatky ve struktuře a funkci účetního a vnitřního kontrolního systému, které zjistil.

Významnost

68. ISA 320 „Významnost z hlediska auditu“ uvádí, že auditor posuzuje významnost nejen na úrovni účetní závěrky, ale také v souvislosti s jednotlivými zůstatky účtů, třídami transakcí a zveřejněnými informacemi. Auditor může určit, co je významné u položek rozvahy, výkazu zisku a ztráty a výkazu o peněžních tocích a to jak jednotlivě, tak i pro účetní závěrku jako celek.
69. ISA 320 vyžaduje, aby auditor posoudil významnost při stanovení charakteru, časového plánu a rozsahu auditorských postupů. Hodnocení významnosti při plánování auditu ve vztahu k operacím s deriváty může být obtížné, především s ohledem na některé jejich charakteristiky. Významnost nelze stanovit pouze na základě položek rozvahy, jelikož deriváty mají na rozvahu malý vliv, přestože rizika, která u nich mohou vzniknout, mohou být významná. Při hodnocení významnosti může auditor posoudit také případný dopad na zůstatek účtu nebo na třídu transakcí na účetní závěrku. Složitější deriváty či deriváty s velkým pákovým efektem budou pravděpodobně mít zásadnější vliv na účetní závěrku než jednodušší deriváty nebo deriváty s menším pákovým efektem. Vyšší potenciální vliv na účetní závěrku představují také vysoké limity uzavírání operací s deriváty.

Typy testů věcné správnosti

70. Testy věcné správnosti v rámci auditu se vykonávají za účelem získat důkazní informace, které odhalí významné nesprávnosti v účetní závěrce, a dělí se do dvou skupin (a) detailní testy operací a zůstatků, a (b) analytické postupy.

71. Auditor při navrhování testů věcné správnosti posuzuje:

- *Vhodnost účetních metod a postupů.* Hlavním cílem auditu, k jehož dosažení se často používá testů věcné správnosti, je stanovit vhodnost účetní metody a postupů zvolených auditovaným subjektem pro účtování derivátů.
- *Zapojení externí organizace.* Při plánování testů věcné správnosti u derivátů auditor posuzuje, zda jiná organizace vlastní/drží či spravuje nebo vlastní/ drží a zároveň spravuje deriváty auditovaného subjektu.
- *Postupy v rámci předběžného auditu.* Při provádění testů věcné správnosti před rozvahovým dnem auditor posuzuje pohyby trhu v období od provedení předběžné prověrky do konce roku. Hodnota některých derivátů může silně kolísat i během relativně krátkého období. Čím méně je hodnota, relativní důležitost nebo složení zůstatku účtu předpověditelná, tím nižší je hodnota výsledku předběžné prověrky.
- *Běžné vs. mimořádné operace.* Velké množství finančních operací je dohodnuto přímo mezi auditovaným subjektem a protistranou. Pokud operace s deriváty nejsou běžné a nespádají do běžné činnosti auditovaného subjektu, testy věcné správnosti mohou být nejúčinnějším prostředkem dosažení plánovaných cílů auditu.
- *Postupy v jiných oblastech auditu.* Postupy použité v jiných oblastech účetní závěrky mohou prokázat úplnost operací s deriváty. Tyto postupy mohou zahrnovat prověrku následných inkas a plateb a vyhledávání nevykázaných závazků.

Analytické postupy

72. ISA 520 „Analytické postupy“ vyžaduje, aby auditor uplatnil při plánování a celkovém prověření jednotlivých fází auditu analytické postupy. Analytické postupy lze uplatnit i v jiné fázi auditu. Analytické postupy jako součást testů věcné správnosti v rámci auditu operací s deriváty mohou poskytnout informace o činnosti auditovaného subjektu, ale samy o sobě většinou neposkytnou dostatečné důkazy ve vztahu k tvrzením, která se týkají derivátů. Složitost vzájemných vztahů faktorů, na kterých závisí hodnota těchto nástrojů, většinou znehlední neobvyklé trendy, které se mohou vyskytnout.

73. Zaměstnanci, kteří odpovídají za operace s deriváty, někdy sestavují podrobné analytické přehledy výsledků všech operací s deriváty. Jsou schopni zachytit vliv pohybů objemu obchodovaných derivátů a tržní ceny na finanční výsledky auditovaného subjektu a vypracovat tuto analýzu, protože se těmito operacemi dennodenně zabývají. Podobně mohou některé subjekty využívat analytické postupy při sestavování zpráv a monitorování činností. Pokud taková analýza existuje, auditor ji může využít pro hlubší porozumění operací s deriváty, které jsou uskutečňovány auditovaným subjektem. V takovém případě si auditor ověří, že informace jsou spolehlivé a že byly správně získány ze základních účetních záznamů osobami, které jsou dostatečně objektivní, aby měl jistotu, že tato

informace věrně zobrazuje operace auditovaného subjektu. Pokud to lze, auditor může pro zjednodušení analytických postupů využít počítačový software.

74. Analytické postupy mohou být u derivátů užitečné při hodnocení některých pravidel řízení rizik, například u úvěrových limitů. Analytické postupy mohou být užitečné také při hodnocení účinnosti zajišťovacích operací. Například pokud auditovaný subjekt ve své zajišťovací strategii využívá deriváty a analytické postupy vykazují velké zisky nebo ztráty, účinnost zajištění je sporná a účtování operace jako zajišťovací nemusí být odpovídající.
75. V případě, že tato analýza neexistuje, a auditor ji chce vypracovat, účinnost analytické prověrky často závisí na schopnosti vedení poskytnout podrobné a nesouhrnné informace o provedených činnostech. Pokud jsou tyto informace dostupné, auditor je schopen provést užitečnou analytickou prověrku. Pokud tyto informace dostupné nejsou, jsou analytické postupy účinné pouze jako prostředek pro odhalení finančních trendů a vztahů v prostředí s nízkým objemem jednoduchých operací. Je tomu tak proto, že s rostoucím objemem a složitostí operací a bez podrobných informací jsou faktory, které ovlivňují výnosy a náklady takové, že smysluplná analýza auditorem se často jeví jako obtížná a hodnota analytických postupů jako auditorského nástroje klesá. V těchto případech není pravděpodobné, že by analytické postupy odhalily neodpovídající účetní zachycení.

Hodnocení důkazních informací

76. Hodnocení důkazních informací u tvrzení v oblasti derivátů vyžaduje důkladné zvážení, jelikož tato tvrzení, především ta, která souvisí s oceněním, vycházejí z vysoce subjektivních předpokladů nebo jsou zvláště citlivá na změny ve výchozích předpokladech. Například tvrzení, která se vztahují k ocenění, mohou vycházet z předpokladů budoucích událostí, u kterých se očekávání stanovují složitě, nebo z předpokladů, že určité podmínky budou existovat dlouhodobě. Odpovědné osoby pak mohou dospět k odlišným odhadům reálné hodnoty nebo rozpětí reálné hodnoty. Hodnocení důkazních informací u tvrzení, která vycházejí z vlastností derivátů a odpovídajících účetních zásad, včetně kritérií, které jsou nesmírně složitá, vyžaduje důkladné zvážení. ISA 540 „Audit účetních odhadů“ poskytuje auditorovi vodítko při získávání a hodnocení dostatečných a vhodných důkazních informací, které podpoří významné účetní odhady. ISA 620 poskytuje vodítko pro využití práce experta při provádění testů věcné správnosti.

Testy věcné správnosti u jednotlivých tvrzení

Existence a výskyt

77. Testy věcné správnosti u tvrzení existence a výskytu derivátů mohou zahrnovat:
- ověření u držitele derivátu nebo protistrany,
  - přezkoumání základních smluv a jiné podpůrné dokumentace, včetně potvrzení, která účetní jednotka o vykázaných částkách obdržela v písemné či elektronické podobě,

- přezkoumání podpůrné dokumentace z hlediska následné realizace/či vypořádání po ukončení účetního období,
- dotazování a pozorování

Práva a povinnosti

78. Testy věcné správnosti u tvrzení práv a povinností u derivátů mohou zahrnovat:

- ověření základních podmínek u držitele derivátu nebo protistrany
- přezkoumání základních smluv a jiné podpůrné dokumentace v písemné či elektronické podobě.

Úplnost

79. Testy věcné správnosti u tvrzení úplnosti u derivátů mohou zahrnovat:

- dotazování u držitele derivátu či protistrany na podrobnosti veškerých derivátů a operací se auditovaným subjektem. Při odesílání žádostí o potvrzení auditor stanoví, kdo za protistranu odpoví a zda má dotazovaný poskytnout informace o všech aspektech jeho operací,
- zaslání potvrzení nulových zůstatků potencionálním držitelům derivátů nebo protistranám s cílem prověřit úplnost účetních záznamů o derivátech,
- prověření prohlášení makléře s cílem zjistit existenci operací s deriváty a držených pozic,
- prověření potvrzení zaslanych protistranami, která nebyla přiřazena k záznamům o transakcích,
- prověření nevyřešených položek při odsouhlasení
- přezkoumání smluv, například úvěrových, akciových a kupních smluv, které se vztahují k vloženým derivátům (účetní řešení vložených derivátů se může lišit v jednotlivých rámcích finančního výkaznictví),
- přezkoumání dokumentace v souvislosti s činností datu účetní závěrky,
- dotazování a pozorování,
- prostudování dalších dokumentů, jako například zápisů z jednání osob pověřených vedením, a souvisejících dokumentů a zpráv o operacích s deriváty získaných řídicím orgánem.

Ocenění a zobrazení

80. Prověrky tvrzení ocenění jsou navrhovány podle metody ocenění použité pro zobrazení v účetních výkazech nebo zveřejněné v účetní závěrce. Rámec finančního výkaznictví vyžaduje, aby se finanční nástroj oceňoval pořizovací cenou, smluvní cenou nebo reálnou hodnotou. Dále může vyžadovat, aby se zveřejňovala hodnota derivátu a aby se ztráty ze snížení hodnoty účtovaly do čistého zisku nebo ztráty před její realizací. Testy věcné správnosti pro získání důkazních informací o ocenění finančních derivátů mohou zahrnovat:

- přezkoumání dokumentace ke kupní ceně,
- ověření u držitele derivátu nebo protistrany,
- prověření bonity protistrany transakce s deriváty,
- získání důkazních informací, které potvrzují reálnou hodnotu derivátů oceněných či vykázaných v reálné hodnotě.

81. Auditor získá důkazní informace, které potvrzují reálnou hodnotu derivátů oceněných či vykázaných v reálné hodnotě. Metoda stanovení reálné hodnoty se může lišit v závislosti na odvětví, ve kterém auditovaný subjekt působí, nebo na speciálním rámci finančního výkaznictví, který platí pro dané odvětví, nebo na charakteru auditovaného subjektu. Tyto rozdíly mohou odrážet cenové nabídky na neaktivních trzích a významné likvidní diskonty, kontrolní prémie, provize a další náklady, které mohou vzniknout při prodeji derivátu. Metoda stanovení reálné hodnoty se dále může lišit v závislosti na typu aktiva či pasiva. ISA 540 poskytuje vodítko pro audit účetních odhadů obsažených v účetní závěrce.
82. Kotované tržní ceny některých derivátů, které jsou obchodované na burzách nebo mimoburzovních trzích (OTC), lze získat z finančních publikací nebo na burze či od poskytovatelů cenových informací, které z těchto zdrojů vycházejí. Kotované tržní ceny dalších derivátů lze získat od makléřů-obchodníků, kteří trh s těmito nástroji vytvářejí. Pokud nejsou k dispozici kotované tržní ceny derivátů, je možno získat odhad reálné hodnoty od třetí strany na základě akceptovaných modelů nebo modelů vypracovaných nebo pořízených samotným auditovaným subjektem. Pokud informace o reálné hodnotě derivátů pochází od protistrany obchodu, auditor posoudí, zda je objektivní. V některých případech je nezbytné získat odhady reálné hodnoty z jiných nezávislých zdrojů.
83. Kotované tržní ceny získané z publikací nebo na burzách se obvykle považují za dostatečný důkaz hodnoty finančních derivátů. Nicméně použití této ceny při prověřování tvrzení ocenění může vyžadovat, aby se auditor seznámil s okolnostmi, za jakých byla cena stanovena. Například cena poskytnutá protistranou opce na uzavření finančního derivátu nemusí vycházet ze současných obchodů a může pouze naznačovat zájem. V některých případech může auditor rozhodnout, že je nutné získat odhad reálné hodnoty od makléřů-obchodníků nebo od třetí strany. Auditor může rozhodnout, že je nutné získat cenový odhad z více než jednoho zdroje. Toto je vhodné v případě, že zdroj cenové informace je s auditovaným subjektem ve vztahu, který by mohl ovlivnit jeho objektivitu.
84. Vedení odpovídá za odhad hodnoty derivátu. Pokud auditovaný subjekt pro oceňování derivátu používá oceňovací model, auditor nevystupuje jako oceňovací znalec a úsudek auditora nenahrazuje úsudek vedení společnosti. Auditor může prověřit tvrzení reálné hodnoty stanovené za použití modelu pomocí následujících postupů:
- hodnocení přiměřenosti a vhodnosti modelu. Auditor stanoví, zda použité tržní proměnné a předpoklady jsou přiměřené a dostatečně podložené. Auditor dále hodnotí, zda tržní proměnné a předpoklady jsou použity konzistentně a zda nové podmínky jsou dostatečné pro změnu použitých tržních proměnných a předpokladů. Hodnocení vhodnosti oceňovacích modelů a každé tržní proměnné a předpokladu použitých v modelu

může vyžadovat značné znalosti oceňovacích technik, tržních faktorů, které mají vliv na reálnou hodnotu, a tržních podmínek, především ve vztahu k podobným finančním nástrojům. Auditor může usoudit, že je nezbytné při hodnocení modelu využít služeb znalce.

- výpočtu hodnoty například za použití modelu, který vypracoval auditor nebo znalec auditorem pověřený. Přecenění za použití vlastního modelu a dat umožní auditorovi vypracovat nezávislé očekávání, kterým podpoří přiměřenost hodnoty vypočtené auditovaným subjektem,
- srovnání reálné hodnoty se současnými transakcemi,
- posouzení citlivosti ocenění na změny proměnných a předpokladů, včetně tržních podmínek, které mohou mít na hodnotu vliv,
- přezkoumání podpůrné dokumentace s ohledem na následnou realizaci nebo vypořádání transakce s deriváty po ukončení účetního období s cílem získat dílčí důkazní informace o jejím ocenění k rozvahovému dni.

85. Některé rámce finančního výkaznictví, jako například IAS 39, vychází z předpokladu, že u většiny finančních aktiv včetně derivátů lze reálnou hodnotu objektivně stanovit. Tento předpoklad nemusí platit u investice do kapitálového nástroje (včetně investice, která je ve své podstatě kapitálovým nástrojem), který nemá kotovanou tržní cenu na aktivním trhu a u něž jsou jiné metody přiměřeného odhadu reálné hodnoty zjevně nevhodné či nefunkční. Předpoklad nemusí platit u derivátů, které jsou vázané a k jejichž vyrovnání dochází dodáním takového nekotovaného kapitálového nástroje. Deriváty s pevnou dobou splatnosti, u kterých neplatí předpoklad, že lze objektivně stanovit jejich reálnou hodnotu, se oceňují amortizovanou pořizovací cenou pomocí metody efektivní úrokové sazby. Deriváty, které nemají pevnou dobu splatnosti, se oceňují pořizovací cenou.
86. Auditor sbírá důkazní informace, aby posoudil, zda neplatí předpoklad, že reálnou hodnotu derivátu lze objektivně stanovit, a zda je derivát podle rámce finančního výkaznictví řádně zaúčtován. Pokud vedení není schopno doložit, že neplatí předpoklad, že reálnou hodnotu derivátu lze objektivně stanovit, ISA 700 vyžaduje, aby auditor vydal výrok s výhradou nebo záporný výrok. Pokud auditor nezíská dostatečné důkazní informace, aby mohl určit, zda předpoklad neplatí, jedná se o omezení rozsahu práce auditora. V takovém případě ISA 700 vyžaduje, aby auditor vydal výrok s výhradou či odmítnutí výroku.

Vykázání a zveřejnění

87. Vedení odpovídá za to, aby účetní závěrka byla sestavena v souladu s rámcem finančního výkaznictví, včetně věrného a úplného vykázání a zveřejnění výsledků operací s deriváty a odpovídajících účetních postupů.
88. Auditor zhodnotí, zda vykázání a zveřejnění derivátů je v souladu s rámcem finančního výkaznictví. Jeho hodnocení, zda deriváty jsou vykázány v souladu s rámcem finančního výkaznictví vychází z auditorova úsudku, zda:
- zvolené a použité účetní zásady jsou v souladu s rámcem finančního výkaznictví,
  - jsou tyto účetní zásady za daných okolností odpovídající,

- účetní závěrka, včetně související přílohy, poskytuje informace o skutečnostech, které mohou mít vliv na její použití, chápání a výklad,
- zveřejnění je dostatečné a zajišťuje, že účetní jednotka plní současné požadavky zveřejňování v souladu s rámcem finančního výkaznictví, podle kterého je účetní závěrka sestavená, například IAS 39, a to v plném rozsahu,
- informace vykázané v účetní závěrce je vhodně klasifikovány a agregovány, tj. není ani příliš podrobná, ani příliš zvrubná,
- účetní závěrka zobrazuje operace a události takovým způsobem, který zobrazuje finanční pozici, výsledky hospodaření a toky peněžních prostředků v rozmezí přijatelných limitů, tj. že omezení jsou přiměřená a vhodná z hlediska jejich dosažení v účetní závěrce.

89. Rámec finančního výkaznictví může předepisovat požadavky pro vykazování a zveřejnění derivátů. Například některé rámce finančního výkaznictví vyžadují, aby uživatelé finančních derivátů, detailně zveřejnili postupy řízení tržního rizika, metodologie měření tržního rizika a informace a o tržní ceně. Jiné rámce nemusí vyžadovat, aby tyto informace byly zveřejněny jako součást účetní závěrky, ale doporučují, aby auditované subjekty zveřejnily tyto informace mimo účetní závěrku. ISA 720 „Ostatní informace v dokumentech obsahujících auditovanou účetní závěrku“ poskytuje vodítko pro posouzení dalších informací, o kterých není auditor povinen vydat zprávu, v dokumentech obsahujících auditovanou účetní závěrku.

Další aspekty zajišťovacích operací

90. Některé rámce finančního výkaznictví, jako například IAS 39, vyžadují, aby vedení pro zaúčtování operace s deriváty jako zajišťovací na jejím počátku označilo derivát jako zajišťovací a zároveň formálně zdokumentovalo:
- zajišťovací vztah
  - cíl a strategii řízení rizika auditovaného subjektu v oblasti zajištění
  - způsob, jakým auditovaný subjekt hodnotí účinnost zajišťovacího nástroje při kompenzaci změn reálné hodnoty zajištěné položky nebo peněžního toku ze zajišťované operace ve vztahu k zajištěnému riziku. IAS 39 dále vyžaduje, aby vedení očekávalo, že zajištění bude vysoce účinné při kompenzaci změn v reálné hodnotě nebo peněžních tocích souvisejících se zajištěným rizikem, a aby odpovídalo původní zdokumentované strategii řízení rizika pro daný zajišťovací vztah.
91. Auditor sbírá důkazní informace, aby určil, zda vedení dodrželo požadavky rámce finančního výkaznictví ohledně účtování o zajišťovacích transakcích, včetně požadavků na označení a dokumentaci. Auditor dále na počátku i v průběhu zajišťovací transakce sbírá důkazní informace, které podpoří očekávání vedení, že zajišťovací vztah bude vysoce účinný. Pokud vedení nevypracovalo dokumentaci, kterou požaduje rámec finančního výkaznictví, účetní závěrka nemusí být v souladu s daným rámcem finančního výkaznictví a ISA 700 vyžaduje, aby auditor vyjádřil výrok s výhradou nebo záporný výrok. Bez ohledu na rámec finančního výkaznictví musí auditor získat dostatečné a

vhodné důkazní informace. Proto může auditor získat dokumentaci, kterou vypracoval auditovaný subjekt a která je podobná dokumentaci popsané v odstavci 90, a může dále požadovat prohlášení vedení k použití účetnictví o zajišťovacích transakcích a jeho účinnosti. Charakter a rozsah dokumentace, kterou vypracoval auditovaný subjekt, se liší v závislosti na charakteru zajištěné položky a zajišťovacích nástrojů. Pokud neexistují dostatečné důkazní informace, které by podpořily použití účetnictví o zajišťovacích transakcích ze strany vedení, jedná se o omezení rozsahu práce auditora. V takovém případě ISA 700 vyžaduje, aby auditor vydal výrok s výhradou či odmítnutí výroku.

Prohlášení vedení k auditu

92. ISA 580 „Prohlášení vedení k auditu“ vyžaduje, aby auditor v případě, kdy nelze předpokládat, že existují dostatečné důkazní informace, získal od vedení potřebná prohlášení, včetně písemných prohlášení ohledně skutečností významných pro účetní závěrku. Přestože dopisy s prohlášením vedení jsou obvykle podepsány osobami odpovědnými za auditovaný subjekt a jeho finanční aspekty (obvykle generálním ředitelem nebo finančním ředitelem), auditor může požadovat prohlášení k operacím s deriváty od osob, které za ně v auditovaném subjektu odpovídají. V závislosti na objemu a složitosti operací s deriváty mohou prohlášení vedení k derivátovým operacím obsahovat:

- cíle vedení v oblasti finančních derivátů, např. zda jsou používány pro zajišťovací nebo spekulativní účely,
- tvrzení auditovaného subjektu, která se týkají finančních derivátů, například:
  - zda účetní záznamy reflektují všechny operace s deriváty,
  - zda byly identifikovány veškeré vložené derivátové nástroje,
  - zda předpoklady a metodologie použité v oceňovacím modelu pro deriváty jsou přiměřené,
- prohlášení, zda byly všechny transakce uzavřeny v obvyklých cenách a běžných tržních podmínkách,
- podmínky transakcí s deriváty,
- zda existují vedlejší smlouvy, které se týkají derivátů,
- zda auditovaný subjekt vystavil (prodal) opce,
- zda účetní jednotka plní požadavky rámce finančního výkaznictví ohledně dokumentace derivátů, které jsou nezbytnou podmínkou pro aplikaci účtování o zajišťovacích transakcích.

93. U některých aspektů derivátů jsou prohlášení vedení jedinou důkazní informací, kterou lze objektivně získat. Ovšem ISA 580 stanoví, že prohlášení vedení nenahrazují jiné důkazní informace, u kterých auditor očekává, že budou k dispozici. Pokud důkazní informace, u které auditor očekává, že bude k dispozici, nelze získat, může se jednat o omezení rozsahu auditu a auditor posoudí dopad na zprávu auditora. V takovém případě ISA 700 vyžaduje, aby auditor vydal výrok s výhradou či odmítnutí výroku.

Komunikace se členy vedení a osobami pověřenými řízením

94. Poté, co se auditor seznámí s účetním a vnitřním kontrolním systémem auditovaného subjektu a provede případné testy spolehlivosti, může zjistit skutečnosti, o kterých je třeba informovat vedení nebo osoby pověřené řízením. ISA 400 vyžaduje, aby auditor neprodleně informoval členy vedení s odpovídající odpovědností, o významných nedostacích ve struktuře nebo fungování účetního a vnitřního kontrolního systému, které zjistil. ISA 260 „Předávání informací o záležitostech auditu osobám pověřeným řízením účetní jednotky“ vyžaduje, aby auditor posoudil skutečnosti, které se vztahují k řízení a které zjistil v průběhu auditu účetní závěrky a včas o nich informoval osoby pověřené řízením. V případě derivátů mezi tyto skutečnosti patří:

- významné nedostatky ve struktuře nebo fungování účetního a vnitřního kontrolního systému,
- nedostatečné pochopení charakteru a rozsahu operací s deriváty nebo rizik s nimi souvisejících ze strany členů vedení,
- chybějící propracovaná strategie a cíle pro využití derivátů, včetně provozních kontrol, definice „účinnosti“ u derivátů určených k zajištění, monitorování rizik a finančního výkaznictví, nebo
- nedostatečné oddělení povinností.

Glosář pojmů

Assets/Liability Management

Řízení aktiv a pasiv — Proces plánování a kontroly, jehož stěžejním cílem je nalezení souladu ve struktuře a splatnosti aktiv a pasiv.

Basis

Základ — Rozdíl mezi cenou zajištěné položky a cenou odpovídajícího zajišťovacího nástroje.

Basis Risk

Basické riziko — Riziko, že dojde ke změně báze v průběhu zajištění a cenová korelace mezi zajištěnou položkou a zajišťovacím nástrojem nebude ideální.

Cap

Cap — Řada nákupních opcí, které jsou odvozeny od pomyslné hodnoty. Realizační (strike) cena těchto opcí určuje horní hranici úrokové sazby.

Close Out

Uzavření — Dokončení či vyrovnání finanční transakce.

Collateral

Zajištění — Majetek zastavený dlužníkem na zajištění úvěru nebo jiné půjčky; v případě nesplnění závazku bude zabavena.

Commodity

Komodita — Fyzický objekt, jako potraviny, plodiny a kovy, který je směnitelný za jiný produkt stejného typu.

Correlation

Korelace — Míra, do jaké smluvní ceny zajišťovacích nástrojů odrážejí cenové pohyby v pozici na promptním trhu. Korelační faktor představuje potenciální účinnost zajištění pozice na promptním trhu nástrojem, jehož dodání není totožné s nástrojem na promptním trhu. Korelační faktor se většinou stanovuje regresní analýzou nebo jinou metodou technické analýzy tržního chování.

Counterparty

Protistrana — Druhá strana transakce s deriváty.

Credit Risk

Úvěrové riziko — Riziko, že zákazník nebo protistrana neuhradí plnou hodnotu závazku, ať už v okamžiku splatnosti nebo kdykoli po termínu splatnosti.

Dealer

Obchodník (Dealer)(pro účely tohoto pokynu) — Osoba, která zavazuje subjekt ke transakci s derivátem.

Derivative

Derivát — Obecný termín, zastřešující celou řadu finančních nástrojů, jehož hodnota „závisí na“ nebo „se odvozuje od“ základní sazby nebo ceny, jako například úrokové míry, devizového kurzu, akciových cen nebo ceny komodity. Mnohé národní rámce pro finanční výkaznictví i Mezinárodní účetní standardy obsahují definici derivátů. Například Mezinárodní účetní standard (IAS) 39 „Finanční nástroje: Účtování a ocenění“ definuje derivát jako finanční instrument:

- jehož hodnota se mění v závislosti na změně úrokové sazby, kurzu cenného papíru, ceny komodity, devizového kurzu, cenového indexu, úvěrového ratingu nebo indexu, resp. v závislosti na jiné proměnné (tzv. podkladová aktiva);
- který vyžaduje, ve srovnání s ostatními typy kontraktů, v nichž je zakotvena obdobná reakce na změny tržních podmínek, malou nebo nevyžaduje téměř žádnou počáteční investici;
- který bude vypořádán v budoucnosti.

Embedded Derivative Instrument

Vložený derivát — Implicitní nebo explicitní podmínky ve smlouvě či dohodě, které podobným způsobem jako derivát ovlivňují část nebo celkové peněžní toky nebo hodnotu jiných plnění požadovaných smlouvou.

End User

Konečný uživatel — Subjekt, který uzavírá finanční transakci, ať už na organizovaném trhu nebo prostřednictvím makléře, za účelem zajištění, řízení aktiv a pasiv nebo spekulace. Konečnými uživateli jsou především společnosti, státní subjekty, institucionální investoři a finanční instituce. Operace s deriváty konečných uživatelů často souvisejí s výrobou nebo zpracováním komodity subjektem.

Exchange-Traded Derivative

Burzovní deriváty — Deriváty, se kterými se obchoduje podle jednotných pravidel na organizovaném trhu.

Fair Value

Reálná hodnota — Částka, za kterou může být směněn majetek nebo vyrovnán závazek mezi informovanými stranami, ochotnými transakci uskutečnit a to za běžných tržních podmínek.

Floor

Floor — Řada prodejních opcí odvozených od pomyslné hodnoty. Realizační (strike) cena těchto opcí stanovuje dolní hranici úrokové sazby.

Foreign-Exchange Contracts

Smlouvy v cizí měně — Smlouvy, které poskytují právo nebo povinnost provést budoucí směnu majetku nebo závazků v cizí měně.

Exchange-Rate Risk

Měnové riziko — Riziko ztrát způsobených přeceněním nástrojů v cizí měně v důsledku kolísání devizového kurzu.

Forward Contracts

Forwardové smlouvy — Smlouva uzavřená mezi dvěma stranami na nákup a prodej určitého množství finančních nástrojů, cizí měny nebo komodity za cenu stanovenou při jejím uzavření, s dodáním a vyrovnáním k určitému datu v budoucnosti.

Forward Rate Agreements

Forwardové smlouvy na úrokové sazby — Dohoda mezi dvěma stranami o úhradě částky stanovené jako rozdíl mezi dohodnutou úrokovou sazbou a referenční úrokovou sazbou (LIBOR, státní pokladniční poukázky, atd.) odvozené z pomyslné hodnoty k určitému datu v budoucnosti.

Futures contracts

Futures — Smlouvy na nákup nebo prodej určitého finančního nástroje, měny nebo komodity k určitému datu v budoucnosti nebo během stanoveného období za stanovenou cenu nebo výnos, které jsou obchodovatelné na burze.

Hedge

Zajištění — Strategie, která subjekt chrání před rizikem nepříznivých pohybů cen nebo úrokových sazeb na jeho majetek, závazky nebo očekávané transakce. Zajištění se využívá pro zamezení nebo snížení rizika tím, že se vytvoří vztah, ve kterém se očekává, že ztráty z určitých pozic budou částečně nebo úplně vyváženy zisky z určitých pozic na jiném trhu.

Hedging

Zajištění (pro účely účetnictví) — vytvoření jednoho nebo více zajišťovacích nástrojů tak, aby změna jejich reálné hodnoty úplně nebo částečně kompenzovala změnu reálné hodnoty nebo peněžního toku zajišťované položky.

Hedged Item

Zajišťovaná položka — Majetek, závazek, pevný závazek nebo předpokládaná budoucí transakce, která

- (a) vystavuje účetní jednotku riziku změny reálné hodnoty nebo změny budoucích peněžních toků a
- (b) pro účely aplikace účtování o zajišťovacích transakcích je označena jako zajištěná položka.

Hedging Instrument

Zajišťovací nástroj (pro účely účtování o zajišťovacích transakcích) — Označený derivát nebo (za stanovených podmínek) jiný finanční majetek nebo závazek, jehož hodnota nebo peněžní toky by měly kompenzovat změny reálné hodnoty nebo peněžních toků označené zajišťované položky.

Hedging Effectiveness

Účinnost zajištění — Míra, do jaké je zajišťovací nástroj schopen kompenzovat změny reálné hodnoty nebo peněžních toků, které souvisejí se zajištěným rizikem.

Interest Rate Risk

Úrokové riziko/— Riziko, že pohyb úrokové sazby bude mít nepříznivý vliv na hodnotu majetku a závazků nebo ovlivní úrokové peněžní toky.

Interest Rate Swap

Úrokový swap — Smlouva mezi dvěma stranami o výměně pravidelných úrokových plateb z nominální částky (nazývané pomyslná hodnota) po určitou dobu. V nejběžnějším případě představuje úrokový swap směnu proměnlivých a pevně stanovených úrokových plateb.

Legal Risk

Právní riziko — Riziko, že soudní žaloba nebo zásah regulačního orgánu zabrání či jinak znemožní konečnému uživateli nebo jeho protistraně plnit podmínky smlouvy.

LIBOR (London Interbank Offered Rate) — Mezinárodní benchmark pro úrokové sazby. Běžně se používá jako míra přeceňování finančních nástrojů, jako jsou hypotéky s proměnlivou úrokovou sazbou, hypotéční zástavní listy a úrokové swapy.

Linear Contracts

Lineární smlouvy — Smlouvy, které obsahují povinné peněžní toky v budoucnosti.

Liquidity

Likvidita — Schopnost finančního nástroje okamžitě se směnit za hotovost.

Liquidity Risk

Riziko likvidity — Změny schopnosti prodat nebo ukončit derivát. Deriváty nesou dodatečné riziko, že nedostatek vhodných smluv nebo zájmu protistran může ztížit ukončení derivátu nebo uzavření opačného kontraktu (off setting).

Margin

Marže — (1) Peněžní vklad, který vyžaduje makléř s cennými papíry od investora, aby mohl jeho jménem nakoupit cenné papíry na úvěr. (2) Peněžní částka nebo cenné papíry vložené nakupujícím i prodávajícím při smlouvách typu futures nebo vydaných opcí s cílem zajistit splnění podmínek smlouvy, tj. dodání nebo převzetí komodity, zrušení pozice následným opačným obchodem. Marže u komodit není kapitálovou platbou ani zálohou na samotnou komoditu, ale spíše se jedná o záruční pojistku plnění smlouvy nebo záruční vklad.

Margin Call

Výzva k dodatečné úhradě — Výzva makléře klientovi (tzv. maintenance margin call) nebo zúčtovací instituce makléři-členovi zúčtovacího sdružení (tzv. variation margin call), která požaduje vklad hotovosti nebo obchodovatelných cenných papírů, aby byl dále držen požadavek na nákup či krátký prodej cenných papírů nebo na krytí poklesu ceny.

Market Risk

Tržní riziko — Riziko ztrát, které vzniknou v důsledku nepříznivé změny hodnoty derivátů způsobené změnami cen akcií, úrokových sazeb, devizových kurzů, cen komodit nebo jiných tržních faktorů. Úrokové riziko a měnové riziko jsou podmnožiny tržního rizika.

Model Risk

Modelové riziko — Riziko spojené s nedokonalostí a subjektivitou oceňovacích modelů, které se používají pro stanovení reálné hodnoty derivátu.

Non-Linear Contracts

Nelineární smlouvy — Smlouva s opčními prvky, v níž má jedna strana právo, ale ne povinnost, požadovat po druhé straně, aby jí dodala podkladové aktivum.

Notional Amount

Nominální (pomyslná částka) — Počet měnových jednotek, akcií, bušlů, liber nebo jiných jednotek určených v derivátu.

Off-Balance-Sheet Instrument

Podrozvahový nástroj — Derivátový finanční nástroj, který není vykázán v rozvaze, přestože může být zveřejněn v účetní závěrce.

Off-Balance-Sheet Risk

Podrozvahové riziko — Riziko ztráty, kterou subjekt utrpí nad rámec výše případného majetku nebo závazku vykazaného v rozvaze (je-li nějaký vykázán).

Option

Opce — Smlouva, která držiteli (nebo kupujícímu) poskytuje právo, ale nikoli povinnost, koupit (call) nebo prodat (put) specifikovanou nebo standardní komoditu nebo finanční nástroj za stanovenou cenu během stanoveného období (tzv. americká opce) nebo k určitému datu (tzv. evropská opce).

Policy

Pravidla — Nařízení vedení, která se týkají provádění kontroly. Pravidla jsou základem postupů a jejich zavádění.

Position

Pozice — Stav čistých pohledávek a závazků daného subjektu ve finančních nástrojích.

Price Risk

Cenové riziko — Riziko, že se změní cenová úroveň v důsledku změn úrokových sazeb, devizových kurzů nebo jiných faktorů souvisejících s tržním kolísáním (volatilitou) podkladové sazby, indexu nebo ceny.

Risk Management

Řízení rizika — Využití derivátů a jiných finančních nástrojů ke zvýšení nebo snížení rizik spojených se stávající nebo očekávanou transakcí.

Sensitivity Analysis

Analýza citlivosti — všeobecný typ modelů vytvořených pro zhodnocení rizika ztráty u nástrojů citlivých na tržní riziko, který vychází z hypotetických změn tržních sazeb nebo cen.

Settlement Date

Datum vypořádání — Datum, ke kterému se mají transakce s deriváty vyrovnat dodáním nebo přijetím podkladového produktu nebo nástroje za úhradu v hotovosti.

Settlement Risk

Riziko vypořádání — Riziko, že jedna strana transakce poskytne plnění bez toho, aby obdržela odpovídající protihodnotu od protistrany.

Solvency Risk

Riziko platební neschopnosti — Riziko, že subjekt nebude disponovat dostatečnými prostředky k vyrovnání svých splatných peněžních závazků.

Speculation

Spekulace — Otevření rizikové pozice za účelem maximalizace zisku, tj. přistoupení na riziko výměnou za příležitost dosáhnout zisk z očekávaných pohybů na trhu.

Swaption

Swaption — Kombinace swapu a opce.

Term Structure of Interest Rates

Časová struktura úrokových sazeb — Vztah mezi úrokovými sazbami a dobou splatnosti. Pokud znázorníme graficky úrokové sazby dluhopisů v závislosti na době jejich splatnosti, dostaneme tzv. „výnosovou křivku.“ Ekonomové a investoři věří, že tvar výnosové křivky odráží budoucí očekávání trhu ohledně vývoje úrokových sazeb a lze takto předpovídat podmínky pro měnovou politiku.

Trading

Obchodování — Nákup a prodej finančního nástroje za účelem krátkodobého zisku.

Underlying

Podkladová veličina — Specifikovaná úroková sazba, cena cenného papíru, komodity, devizový kurz, cenový index nebo index sazby či jiná proměnná. Podkladovou veličinou může být i cena nebo sazba aktiva nebo pasiva, ale nemůže jí být aktivum či pasivum samotné.

Valuation Risk

Riziko ocenění — Riziko, že reálná hodnota derivátu je stanovena nesprávně.

Value at Risk

Hodnota v riziku — všeobecný typ modelů, který poskytuje zhodnocení pravděpodobnosti rizika ztráty z nástrojů citlivých na tržní riziko za určité období, se zvolenou pravděpodobností výskytu na základě zvolených intervalů spolehlivosti.

Volatility

Kolísání (volatilita) — Měřitko proměnlivosti ceny aktiva nebo indexu.

Written Option

Vydaná (prodaná) opce — Vypsání nebo prodej opční smlouvy, která zavazuje vystavitele k plnění v případě, že držitel se rozhodne opci uplatnit.